

לח:

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

עין משפט
גז מצוה

מסורת הש"ס

הלכתא גיברתא איכא למשמע מפנהא דה"א. נמוקס אל רבא היו כולם בקיאים צללו והיו כולם קוראים את ההלל עם שליש לצבור כמו שאנו קוראים עכשיו ולא היו סומכים עליו לשנת בתיק דוכמי דמפרש

הלכתא גיברתא. הלכות גדולות: **ממנהגא דהלילא**. ממנה שאנו רואים שנהגין עכשיו בימינו צבתי כנסיות דמפרש ואילן והיו נוהגין לענות הללויה שמי פעמים ולא יותר ואומרים כל ההלל עם המקרא עד הודו ועונו הודו ואחריו וחזרין וקורין עמו עד אנה ועונין אנה הושיעה נא ואנא הללויה נא אחריי כמו שאנו עושין ואין זו בקריאת הראשונים שהיו עונים הללויה על כל דבר דאמרין נמתימין דהכא ובקטנה (דף ז') ואמר רבא ממנהג של עכשיו של למדים מהו עיקר קריאת הללויה כשתיקוהו מחילה לפי שהכל חייבין בקריאתו ואין הכל בקיאין בו תקנו אחד קורא ואחרים שומעים והכל עונים מקלט ועכשיו שכל בני כנסיותינו בקיאין וקורין אותו כולו ולא עפ"כ עונין שמי פעמים הללויה והודו לה' ואנא מכלאנו אנו יכולים ללמוד מה תקנו הראשונים לענות למי שאין בקיאין ולבקיאין: **סוף אומר הללויה וכן אומרים הללויה מכאן שמוה לענות הללויה** שאנו נוהגין שהמקרא פותח בהללויה ואנו שומקין ועונין אחריו הללויה והוא שותק ואין אנו מתחילין לקרות עמו כסדר שאנו גורמים עמו שאלו ההלל למדין אנו מכאן שמוה לענות הללויה בפתיחתו ואפילו לבקיאין: **סוף אומר הללו עבדי ה' והס אומרים הללויה מכאן למי שגזול מקרא** (ב) שגונה אחריו הללויה ממה שנהגין עכשיו לענות עוד הללויה פעם שניה ושאר הלל קורין כולן עמו אנו למדין מקנה הראשונה מי שאינו בקי או בקי ואינו גומרו אלא סומך על המקרא דיו לענות הללויה על כל דבר ודבר ולפיכך החזיקו עכשיו ממנהג הזה לסמוך בהללו עבדי ה' על המקרא ולענות הללויה לדעת מקנה הראשונה ולא משתכח שומרת בכל הלל לסמוך עליו ולענות

תורה אור השלם

- הללו יהי הללו עבדי ה' הללו את שם ה' תהלים קיג א
- כה אמר יי דבני מביא רעה אל המקום הזה ועל ישיבו את כל מלך הספר אשר קרא מלך מלכים ב כב טו
- וען רך לבבך ותבנע מעני יי בשמעך אשר דברתי על המקום הזה ועל ישיבו לדוהו לשקוה ולקללה ותקיע את בדרך ותבנה לפני וגם אביר שעתה נאמן יי: מלכים ב כב טז

הגרות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה סוף אומר הללו וכו' שגזול מקרא אחריו הללויה (ג) ח"ב ד"ה מכאן וכו' שגזול המקרא את וכו' עונה ראשון על כל דבר:

הלכתא גיברתא איכא למשמע מפנהא דה"א. נמוקס אל רבא היו כולם בקיאים צללו והיו כולם קוראים את ההלל עם שליש לצבור כמו שאנו קוראים עכשיו ולא היו סומכים עליו לשנת בתיק דוכמי דמפרש

הללויה למי שאינו בקי: **סוף אומר** הודו. והן שומקין ואחר כך עונין: **מכאן** שבראשי פרקים לריבין לענות ראשי פרקים עזמן ולא כגי ליה בהללויה ומיהו אק דגמרין כוליה לא לריבין אלא שגוה החזיקו שלא משמח תקנה הראשונה למי שאינו גומר: **סוף אומר אנה והס אומרים אחריו אנה**. ואין זה מראשי פרקים צוה החזיקו להיות סימן לעיקר תקנה למי שסומך על המקרא שפעמים שצריך לענות אחריו כל דבר ודבר שהוא אומר והיה דמי כגון מי שהיה קטן מקרא אותו דמתימין: **הוא אומר אנה ה' הללויה נא**. והן שומעין ואחר כך עונין סימן זה החזיקו לדעת שהרואה לכפול את ההלל כופל כמו שזה נכפל שהרי שומע כעונה דלמקטן ולאו שומעין ועונין הרי זו כפילה. וכל הני מכאן דקאמר רבא מכאן לקטן המקרא כו' מכאן שאם נא לכפול לאו דווקא דהוא הדין נמי מצי למילף איפכא מאנא הושיעה נא שאם נא לכפול ומאנא הללויה נא לקטן המקרא אלא אשמעינן שלא על חנם החזיקו אלו שגומרין את ההלל לענות דברים הללו אלא כדי ללמוד מהם תקנות הללו שמתקו נביאים לישראל: **הוא אומר כרוך הכא והס אומרים בשם ה' ובברוך הכא סומכין עליו ואין עונין לא התיבות עזמן ולא הללויה מכאן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות אם שמע וכיון לכו לשמוע אף על פי שלא ענה או יא וכן למתפללין בצבור ושליח לצבור קדושה או יהא שמייה רבא מנכך ישמקו מתפלתן וישמעו והרי הן עונין ולכשיגמור קדושה יחזרו לתפלתן וכן רב יהודה גאון כ"ג דפירש בקווערס וקשה מהא דאמרין פרק מי שמתו (נרכס דף כא): אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליש לצבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל וי"א שם כן בתודים ולמה לן כולי האי יתפלל דכרכו ולכשיגיע שם ישחוק אלא ודאי אם היה שותק הייה שומעו והיה הפסקת תפלתו ומיהו שמה אע"ג דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף ומלואה מן המונחם: **אמר רבא לא אימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה'**. תימה דבסוף מלות חלילה (יבמות דף קו: וס') אמר רבא הרי מלך דמקרי חלילה לא ליקרי לדירה לא לחודי' ואנא (יבמי) לחודיה דמשמע אנא יבמי אלא לא אנה יבמי בנת אחת ולא יבמי לדירה לא לחודיה ומפאתי (לקמחה) לחודיה דמשמע מפאתי לקמחה אלא לא מפאתי לקמחה דפעם אחת אמר רבא אפסוקי מלתא לית לן בה ויש לומר דלכתב דשמע הכי מרז ספרא סברה: אכל**

מכאן שאם היה גרוץ מקרא אותו עונין אחריו הללויה. ממתני' שמעינן לא אלא מפרש והולך כל הלכתא דליכא למשמע ממנהגא: **מכאן** שמצוה לענות בראשי הפרקים. פירש בקווערס **מכאן** שבראשי הפרקים לריבין לענות ראשי הפרקים ולא כגי להו בהללויה משמע מתוך פירוש הקווערס שבראשי פרקים עונין ראשי פרקים ולא יותר ועל כל דבר חזן מראשי פרקים עונין הללויה עד שיגמור את ההלל וכן פירש במתנין ויבסוף פרק כסם (פסוה דף ז') וס' לא משמע הכי דתינא בגמרא כ"ד אמרו ישראל שירה בגדול (ו) מקרא את ההלל והן עונין אחריו ראשי פרקים משמע משמלת הפרק עד סופו עונה ראש (ראש) פרק על כל דבר ודבר עד סופו וכן פרק שני עונה ראש פרק שני ועל כל דבר ודבר עד סופו וכן כולם כגון הללויה נאלת ישראל ומתנאים לא לנו ה' לא לנו אהנמי כי ישמע ה' הללו את ה' כל גוים הודו לה' כי טוב ושמה מתחלת הלל עד הודו פרק אחד מדלא עשה ממנהגא דהלילא לדבר עד הודו דבפרק ראשון הכא אחריו היה להם לעשות סימן זה ומה שנהגין עכשיו שליש לצבור אומר שלשה יחזרו לא והצבור עונין על כל אחד ואחד הודו ולא מליו מנהג זה כש"ס מ"מ נפקי מהך קראי דשומע כעונה: **הוא אומר אנה ה' הושיעה נא והם אומרים אנה ה' הושיעה נא** הוא אומר אנה ה' הצליחה נא וכו'. ואע"ג דאמרין בגמילה (דף כג.) אין מפסיקין בפסוק אלא למיטקות הכא שאני שאמרוהו שני בני אלס כדאימא בערבי פסחים (דף קט:): **שמע ויא ענה יצא**. מי שאינו יודע לקרות ולא לענות אם שמע וכיון את לבו לשמוע אף על פי שלא ענה יאל וכן למתפללין בצבור ושליח לצבור אומר קדושה או יהא שמייה רבא מנכך ישמקו מתפלתן וישמעו והרי הן עונין ולכשיגמור קדושה יחזרו לתפלתן וכן רב יהודה גאון כ"ג דפירש בקווערס וקשה מהא דאמרין פרק מי שמתו (נרכס דף כא): אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליש לצבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל וי"א שם כן בתודים ולמה לן כולי האי יתפלל דכרכו ולכשיגיע שם ישחוק אלא ודאי אם היה שותק הייה שומעו והיה הפסקת תפלתו ומיהו שמה אע"ג דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף ומלואה מן המונחם: **אמר רבא לא אימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה'**. תימה דבסוף מלות חלילה (יבמות דף קו: וס') אמר רבא הרי מלך דמקרי חלילה לא ליקרי לדירה לא לחודי' ואנא (יבמי) לחודיה דמשמע אנא יבמי אלא לא אנה יבמי בנת אחת ולא יבמי לדירה לא לחודיה ומפאתי (לקמחה) לחודיה דמשמע מפאתי לקמחה אלא לא מפאתי לקמחה דפעם אחת אמר רבא אפסוקי מלתא לית לן בה ויש לומר דלכתב דשמע הכי מרז ספרא סברה: אכל

שאין אחר מקרא אותו לא לימא ברוך הגא ויגיש גימתי והדר משה